CONSILIUM
DELECTORUM
CARDINALIUM

Et aliorum Prælatorum de emendandâ Eccleſiâ, S.D.N.D. Paulo III. ipſo jubente conſcriptum, & exhibitum anno M.D.XXXVIII.

Acceſſerunt

DUÆ EPISTOLÆ

GASPARIS CONTARENI Cardinalis De eodem argumento & ad eundem Pontificem.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Juxta Exemplar quod

COLONIÆ,

MELCHIOR NOVESIANUS excudebat, anno à Chriſto nato M.D.XXXVIII.

BEATISSIME PATER, tantum abeſt ut verbis explicare poſſimus, quàm magnas gratias Reſpublica Chriſtiana Deo Optimo Maximo agere debeat, quòd te Pontificem hiſce temporibus ac paſtorem gregi ſuo præfecerit, eamque quam habes mentem dederit: ut minime ſperemus cogitatione eas quas Deo gratias debet conſequi poſſe, nam ſpiritus ille Dei quo virtus cœlorum firmata eſt (ut ait propheta) labantem, imò fere collapſam, inpræceps Eccleſiam CHRISTI per te reſtaurare, & huic ruinæ manum ut videmus ſupponere decrevit, eamque erigere ad priſtinam ſublimitatem decorique priſtino reſtituere, certiſſimam divinæ hujus ſententiæ conjecturam nos facere valemus, quibus Sanctitas tua ad ſe vocatis mandavit, ut nullius aut commodi tui, aut cujuſpiam alterius habita ratione, tibi ſignificaremus abuſus illos, graviſſimos videlicet morbos, quibus jampri-

 dem

dem Eccleſia Dei laborat, ac præſertim hæc Romana curia, quibus effectum propè eſt, ut paulatim ac ſenſim ingraveſcentibus peſtiferis his morbis magnam hanc ruinam traxerit, quam videmus. Et quoniam Sanctitas tua ſpiritu Dei erudita: qui (ut inquit Auguſtinus,) loquitur in cordibus nullo verborum ſtrepitu probè noverat principium horum malorum inde fuiſſe, quòd nonnulli Pontifices tui prædeceſſores prurientes auribus, ut inquit Apoſtolus Paulus, coacervaverunt ſibi magiſtros ad deſideria ſua, non ut ab eis diſcerent, quid facere deberent, ſed ut eorum ſtudio & calliditate inveniretur ratio, quâ liceret id quod liberet. Inde effectum eſt, præterquam quòd principatum omnem ſequitur adulatio, ut umbra corpus, difficilimuſque ſemper fuit aditus veritatis ad aures principum, quòd confeſtim prodirent doctores, qui docerent Pontificem eſſe dominum beneficiorum

omnium : ac ideo cum dominus jure vendat id, quod ſuum eſt, neceſſario ſequi, in Pontificem non poſſe cadere ſimoniam. Ita quòd voluntas Pontificis qualiſcunque ea fuerit, ſit regula qua ejus operationes & actiones dirigantur : ex quo proculdubio effici, ut quicquid libeat, id etiam liceat. Ex hoc fonte, ſancte Pater, tanquam ex Equo Trojano, irrupere in Eccleſiam Dei tot abuſus & tam graves morbi, quibus nunc conſpicimus eam ad deſperationem ferè ſalutis laboraſſe, & manaſſe harum rerum famam ad infideles uſque (credat ſanctitas veſtra ſcientibus) qui ob hanc præcipuè cauſam Chriſtianam Religionem derident, adeò, ut per nos, per nos inquimus, nomen Chriſti blaſphemetur inter gentes. Tu vero ſanctiſſime Pater & vere ſanctiſſime, edòctus à Spiritu Dei, præter veterem illam tuam prudentiam, cum

totus in hanc curam incubueris, ut ſanatis ægritudinibus, Chriſti Eccleſia tuæ curæ commiſſa bonam valetudinem recuperaret, vidiſti ac probè vidiſti, inde incipiendam medicationem, unde primum ortus eſt morbus, ſecutusque doctrinam Apoſtoli Pauli vis eſſe diſpenſator non dominus, & fidelis inveniri à Domino: imitatus etiam ſervum illum, quem in Evangelio Dominus præfecit familiæ ſuæ, ut det illis in tempore tritici menſuram, ac propterea decreviſti nolle quod non liceat, nec vis poſſe quod non debes. Ideoque nos ad te accerſiviſti, imperitos quidem ac tam magno negotio impares, non parum tamen affectos cum honori & gloriæ Sanctitatis tuæ, tum præcipue inſtaurationi Eccleſiæ Christi, ac graviſſimis verbis injunxiſti, ut omnes hos abuſus colligeremus, tibique illos ſignificaremus: obteſtatus nos reddituros eſſe rationem hujus negotii nobis demandati

dati Deo optimo, ſi negligenter ac infideliter ageremus. Atque ut omnia liberius inter nos tractari poſſent, tibique à nobis explicari, jurejurando nos deſtrinxiſti, addita etiam excommunicationis pœna, ne cuipiam aliquid hujus noſtri muneris proderemus.

Nos igitur tuo imperio parentes collegimus, quanto paucioribus fieri potuit, hos morbos eorumque remedia, ea inquam quæ pro tenuitate ingenii noſtri excogitare potuimus. Tu vero pro tua bonitate ac ſapientia omnia reſarcies ac perficies, in quibus pro tenuitate noſtra offenderimus. Verum ut omnia certis quibuſdam finibus complectamur; cum Sanctitas tua & ſit princeps provinciarum harum quæ ſubſunt ditioni Eccleſiaſticæ, ut ſit Pontifex univerſalis Eccleſiæ, ſit etiam Epiſcopus Romanus, nihil nobis dicendum ſumpſimus de his, quæ pertinent ad hunc principatum Eccleſiæ, quem tua prudentia optimè

mè regi videmus: tangemus tantùm ea quæ pertinent ad officium univerſalis Pontificis & nonnulla quæ ſunt Romani Epiſcopi. Illud verò antè omnia, beatiſſime Pater, putamus ſtatuendum eſſe, ut dicit Ariſtoteles in polit. ſicut in unaquaque republica ita & in hac Eccleſiaſtica gubernatione Eccleſiæ CHRISTI hanc præ omnibus legem habendam, ut quantum fieri poteſt leges ſerventur. Nec putemus nobis licere diſpenſare in legibus niſi urgenti de cauſa & neceſſaria. Nulla namque pernicioſior conſuetudo in quavis Republica induci poteſt, quam hæc legum inobſervantia, quas ſanctas, majores noſtri eſſe voluerunt earumque poteſtatem venerandam & divinam appellarunt. Scis tu hæc omnia optime Pontifex legiſti jampridem apud Philoſophos & Theologos: illud vero non tantum huic proximum, ſed longè prius & potius ſuperiore putamus, non licere

Pon-

Pontifici & CHRISTI vicario in uſu poteſtatis, clavium poteſtatis inquimus, à CHRISTO ei collatæ lucrum aliquod comparare. Hoc etenim eſt CHRISTI mandatum: *Gratis accepiſtis, gratis date.* His primum ſtatutis cum Sanctitas veſtra ita gerat curam Eccleſiæ CHRISTI, ut miniſtros plurimos habeat, per quos hanc curam exerceat. Hi autem ſunt clerici omnes, quibus mandatus eſt cultus Dei, Presbyteri præſertim, & maxime curati, & præ omnibus Epiſcopi. Idcirco ſi gubernatio hæc ſit recte proceſſura, primò danda eſt opera, ut hi miniſtri idonei ſint muneri, quo fungi debent.

PRIMUS abuſus in hac parte eſt ordinatio clericorum, & præſertim Presbyterorum, in qua nulla adhibetur cura, nulla adhibetur diligentia: quod paſſim quicunque ſint, imperitiſſimi ſint, viliſſimo

genere orti, ſint malis moribus ornati, ſint adoleſcentes, admittantur ad ordines ſacros, & maxime ad presbyteratum, ad characterem, inquam, Chriſtum maxime exprimentem. Hinc innumera ſcandala, hinc contemptus ordinis Eccleſiaſtici, huic divini cultus veneratio non tantum diminuta, ſed etiam prope jam extincta. Ideo putamus optimum fore, ſi Sanctitas tua primo in hac urbe præficeret huic negotio duos aut tres prælatos viros doctos & probos, qui ordinationibus clericorum præeſſent. Injungeret etiam Epiſcopis omnibus, adhibitis etiam pœnis cenſurarum, ut id curarent in ſuis diœceſibus. Nec permittat Sanctitas veſtra ut quiſpiam ordinetur, niſi ab Epiſcopo ſuo, vel cum licentia deputatorum in urbe, aut Epiſcopi ſui: inſuper ut in Eccleſiis ſuis quiſque Epiſcopus magiſtrum habeat, à quo clerici minores & literis & moribus inſtruantur, ut jura præcipiunt.

ABUSUS alius maximi ponderis eſt in collatione beneficiorum Eccleſiaſticorum, maxime curatorum, & præ omnibus Epiſcopatuum, in quibus uſus invaluit, ut provideatur perſonis, quibus conferuntur beneficia, nòn autem gregi Chriſti & Eccleſiæ. Ideò in conferendis his beneficiis, curatis, inquam, ſed præ aliis Epiſcopatibus, curandum eſt ut conferantur viris bonis, doctisque: ideo, ut per ſe poſſint fungi illis muneribus ad quæ tenentur: inſuper illis quos veriſimile eſt reſidentiam facturos. Non ergo Italo conferendum eſt beneficium in Hiſpania, aut in Britannia, aut econtra. Hoc ſervandum eſt tam in collationibus, cum vacant per deceſſum, quàm in ceſſionibus, in quibus nunc tantum habetur ratio voluntatis cedentis nullius præterea rei. In ceſſionibus his, ſi quiſpiam præficeretur probus unus pluresve, bene factum iri putaremùs.

ALIUS abuſus, cum beneficia

conferuntur, ſeu cum ceduntur aliis, irrepſit in conſtituendis ſuper eorum fructibus, penſionibus. Imò quandoque cedens beneficio, omnes ſibi fructus reſervat. Qua in re illud eſt animadvertendum, nulla alia de cauſa, nulloque alio jure penſiones conſtitui poſſe, niſi ut quaſdam eleemoſynas, quæ in pios uſus & indigentibus concedi debent. Nam redditus ſunt annexi beneficio, ut corpus animæ: ideo ſua natura pertinent ad eum, qui beneficium habet, ut poſſit ex eis vivere honeſtè pro ſuo ordine, ſimulque queat ſuſtinere impenſas pro divino cultu, & templi ſacrarumque ædium reparatione, ut quod reliquum eſt, impendat in pios uſus. Hæc eſt enim natura eorum reddituum. Verum ſicuti in rerum naturæ adminiſtratione nonnulla fiunt à natura particulari præter inclinationem univerſalis naturæ. Sic in Pontifice, quoniam eſt univer-
ſalis

ſalis diſpenſator bonorum Eccleſiæ, ſi viderit eam fructuum portionem, quæ in pios uſus expendi debet, aut ejus partem in pium quempiam alium uſum, ut expendatur magis expedire, poteſt proculdubio id facere. Ideo jure merito penſionem ponere poteſt, ut ſubveniat egeno, præſertim clerico, ut honeſtè queat vitam ducere pro ejuſdem ordine. Ideo omnes fructus reſervari, adimique id omne quod divino cultui, ſuſtentationique habentis beneficium tribui debet, magnus eſt abuſus. Itemque penſiones dari clericis divitibus, qui commodè & honeſtè vivere queunt ex redditibus quos habent, magnus certè abuſus, tollendus uterque.

ALIUS item abuſus in permutationibus beneficiorum, quæ fiunt cum pactionibus, quæ ſimoniacæ omnes ſunt, nulloque reſpectu habito niſi lucri.

ABUSUS alius omnino auferendus,

qui calliditate quadam nonnullorum peritorum jam invaluit in hac curia, nam cum lege cautum ſit beneficia teſtamento legari non poſſe, cum non ſint teſtatoris, ſed Eccleſiæ, & ut res hæc Eccleſiaſtica ſervaretur communis bonorum omnium, non autem fieret privata cujuſpiam, invenit humana non tamen Chriſtiana induſtria plurimos modos, quibus huic legi illudatur. Nam fiunt renuntiationes Epiſcopatuum, aliorumque beneficiorum primo cum regreſſu, addunt reſervationem fructuum, addunt reſervationem collationis beneficiorum. Inſuper cumulant reſervationem adminiſtrationis, faciuntque hoc pacto Epiſcopum, qui nullum jus habet Epiſcopi: alterum vero cui jura omnia Epiſcopi competant, non tamen Epiſcopum. Videat Sanctitas tua, quo proceſſit aſſentatoria illa doctrina, quâ tandem effectum eſt, ut id liceat quod libeat. Quid, quæſo, eſt hoc, niſi hæredem beneficii ſibi conſtituere. Alius

præ-

præter hunc inventus eſt dolus, cum ſcilicet coadiutores dantur Epiſcopis petentibus: minus idonei, quàm ipſi ſint, ita ut niſi quiſpiam claudere oculos voluerit, liquidò videat hæredem ea ratione inſtitui.

ITEM lex eſt antiqua inſtaurata à Clemente, ne filii presbyterorum habeant parentum beneficium, ne ſcilicet res communis hoc modo fiat privata: diſpenſatur tamen (ut audimus) in hac veneranda lege. Noluimus tacere, id quod veriſſimum eſſe quivis prudens per ſe judicaverit, nullam rem magis conflaſſe hanc invidiam clericis, unde tot ſeditiones ſunt ortæ, & aliæ inſtant, quàm hanc averſionem commodorum & proventuum Eccleſiaſticorum à communi ad rem privatam: ante hac omnes ſperabant, nunc in deſperationem adducti, acuunt linguas contra hanc ſedem.

ALIUS abuſus eſt in expectativis & reſervationibus beneficiorum, &

datur

datur occaſio, ut aliena mors deſideretur & libenter audiatur. Præcludunt etiam aditum ſupremum dignioribus cum vacant, dant litibus cauſam. Omnes has putamus tollendas eſſe.

ABUSUS alius eſt, eadem calliditate inventus. Nam quædam beneficia incompatibilia jure ſunt & appellantur, quæ ex ipſa vi nominis majores noſtri admonere nos voluerunt, non deberi ea uni conferri: nunc in his diſpenſatur, non tantum duobus, ſed pluribus: & quod pejus eſt, in Epiſcopatibus. Hunc morem, qui ob avaritiam tantum invaluit, tollendum ducimus, præſertim in Epiſcopatibus. Quid de unionibus beneficiorum ad vitam unius, ne ſcilicet obſtet illa beneficiorum pluralitas ad obtinenda incompatibilia, nonne eſt mera fraus legis?

ALIUS etiam abuſus invaluit, ut Reverendiſſimis Cardinalibus epiſcopatus conferantur ſeu commendentur

tur non unus tantum, ſed plures: quem, Pater beatiſſime, putamus magni eſſe momenti in Eccleſia Dei. Primò quidem, quia officium Cardinalatus & officium Epiſcopi incompatibilia ſunt. Nam Cardinalis eſt aſſiſtere Sanctitati tuæ in gubernanda univerſali Eccleſia: officium autem Epiſcopi eſt paſcere gregem ſuum: quod præſtare bene & ut debet haud poteſt; niſi habitet cum ovibus ſuis, ut paſtor cum grege. Præterea Pater ſancte hic uſus maxime obeſt exemplo. Quomodonamque hæc Sancta ſedes poterit dirigere & corrigere aliorum abuſus, ſi in præcipuis ſuis membris abuſus tollerentur? Nec ob id quod Cardinales ſint, putamus eis magis licere tranſgredi legem: Imò longe minus. Horum enim vita debet eſſe aliis lex, nec imitandi ſunt phariſæi, qui dicunt & non faciunt: ſed CHRISTUS Salvator noſter incœpit facere & poſtea docere. Amplius hic

uſus nocet in conſultationibus Eccleſiæ, nam hæc licentia fomentum eſt avaritiæ. Ambiunt prætereà Cardinales à Regibus & Principibus Epiſcopatus, à quibus poſtea dependent, ne poſſint liberè ſententiam dicere, imò ſi poſſent & vellent, fallerentur tamen paſſione animi in judicando perturbati. Ideo utinam hic mos tolleretur, & provideretur Cardinalibus ut poſſunt honeſtè pro dignitate vivere, ominibus æquales reditus, quod putamus facilè fieri poſſe, ſi vellemus abjicere ſervitutem mammonæ & Christo tantum ſervire.

HIS caſtigatis, quæ pertinent ad conſtituendos tibi miniſtros, quibus veluti inſtrumentis & cultus Dei bene adminiſtrari & populus Chriſtianus in vita Chriſtiana bene inſtitui & regi poſſit, accedendum nobis eſt ad illa quæ ſpectant ad gubernationem Chriſtiani populi. In qua re Pater beatiſſime, abuſus ille primò & præ omnibus corrigendus eſt, ne ſcilicet Epiſco-

piſcopi primùm & præ omnibus aliis, deinde ne Curati abeſſent à ſuis Eccleſiis & Parrochiis, niſi ob gravem aliquam cauſam, ſed reſidentiam facerent; maximè Epiſcopi, ut diximus, quia ſunt ſponſi Eccleſiæ ipſis demandatæ. Nam per Deum immortalem, quis miſerabilior viro Chriſtiano conſpectus eſſe poteſt Chriſtianum orbem peragranti, quam hæc ſolitudo Eccleſiarum? Omnes fere paſtores receſſerunt à ſuis gregibus, commiſſi ſunt omnes fere mercenariis. Imponenda ergo eſſet magna pœna Epiſcopis præ aliis; deinde Curatis, qui abſunt à ſuis gregibus, non tantum cenſurarum, ſed etiam ne reciperent redditus illi qui abſunt, niſi impetrata licentia à tua Sanctitate Epiſcopi, Curati ab Epiſcopis ſuis per breve aliquod temporis ſpatium. Legantur in hoc aliqua jura aliquorum conciliorum decreta, quibus cautum erat Epiſcopos non licere abeſſe à ſua Eccleſia, niſi tribus tantum dominicis.

ABU-

ABUSUS etiam eſt, quod tot Reverendiſſimi Cardinales abſint ab hac curia, nec aliqua in parte faciant quidpiam ejus officii, quod ſpectat ad Cardinalatum. Ideo etſi fortaſſe non omnes, quia expedire exiſtimamus nonnullos habitare in provinciis ſuis, nam per illos tanquam per radices quaſdam in totum orbem Chriſtianum ſparſas continentur populi ſub hac Romana Sede: plurimos tamen eſſet Sanctitatis tuæ vocare ad Curiam, ut hic reſiderent. Hac enim ratione præterquam quod fungerentur officio ſuo Cardinales provideretur etiam amplitudini Curiæ, ſuppleretur que ſi quid ei detractum fuiſſet per receſſum multorum Epiſcoporum, qui ad ſuas Eccleſias ſe contuliſſent.

ALIUS abuſus magnus & minimè tolerandus, quo univerſus populus Chriſtianus ſcandalizatur, eſt ex impedimentis quæ inferuntur

tur Epiſcopis in gubernatione ſuarum ovium, maximé in puniendis ſceleſtis & corrigendis. Nam primò multis viis eximunt ſe mali homines, præſertim clerici à juriſdictione ſui ordinarii. Deinde ſi non ſint exempti, confugiunt ſtatim ad Pœnitentiam, vel ad Datariam, ubi confeſtim inveniunt viam impunitati, & quod pejus eſt, ob pecuniam præſtitam. Hoc ſcandalum beatiſſime Pater, tantoperè conturbat Chriſtianum populum, ut non queat verbis explicari. Tollantur, obteſtamur Sanctitatem tuam per ſanguinem CHRISTI, quo redemit ſibi Eccleſiam ſuam, eamque lavit eodem ſanguine, tollantur hæ maculæ, quibus ſi daretur quiſpiam aditus in quacunque hominum Republica, aut regno, confeſtim aut paulo poſt in præceps rueret, nulloque pacto diutius conſtare poſſet: & tamen

men putamus nobis licere, ut per nos in Chriſtianam Rempublicam inducantur hæc monſtra.

ALIUS abuſus corrigendus eſt in ordinibus Religioſorum, quod adeò multi dèformati ſunt, ut magno ſint ſcandalo ſecularibus, exemploque plurimum noceant. Conuentuales ordines abolendos eſſe putamus omnes, non tamen ut alicui fiat injuria, ſed prohibendo ne novos poſſint admittere. Sic enim ſine ullius injuria cito delerentur, & boni religioſi eis ſubſti tui poſſent. Nunc vero putamus optimum fore, ſi omnes pueri qui non ſunt profeſſi, ab eorum monaſteriis repellerentur.

HOC etiam animadvertendum & corrigendum cenſemus in prædicatoribus & confeſſoribus conſtituendis à Fratribus, quod ab eorum prefectis primum adhiberetur magna diligentia, ut idonei eſſent: deinde ut præſentarentur Epiſcopis, quibus præ omnibus cura Eccleſiæ eſt demandata,

ta,

ta, à quibus examinarentur per ſe vel per viros idoneos, nec niſi eorum conſenſu admitterentur ad hæc peragenda.

DIXIMUS, beatiſſime Pater, non licere aliquo pacto in uſu clavium aliquid lucri utenti comparari, eſt in hac re firmum verbum CHRISTI: *Gratis accepiſtis, Gratis date.* Hoc non tantum ad Sanctitatem tuam pertinet, ſed ad omnes qui ſunt participes hujus poteſtatis: ideo à legatis & nuntiis vellemus idem ſervari. Nam ſicut uſus, qui nunc inualuit, dedecorat hanc ſedem & conturbat populum: ita ſi fieret econtrà, maximum decus huic Sedi compararetur & ædificaretur mirificè populus.

ABUSUS alius turbat Chriſtianum populum in Monialibus, quæ ſub cura fratrum conuentalium: ubi in pleriſque monaſteriis fiunt publica ſacrilegia cum maximo civium ſcandalo. Auferat ergo Sanctitas veſtra omnem eam curam à conventualibus,

bus, eamque det aut ordinariis aut aliis, pro ut melius videbitur.

ABUSUS magnus & pernicioſus eſt in gymnaſiis publicis, præſertim in ITALIA, in quibus multi Philoſophiæ Profeſſores impietatem docent. Imò in templis fiunt diſputationes impiiſſimæ: & ſi quæ ſunt piæ, tractantur in eis res divinæ coram populo valde irreverentur. Ideo putaremus indicendum Epiſcopis ubi ſunt publica gymnaſia, ut per eos admonerentur lectores qui legunt, ne docerentur adoleſcentes impietatem, ſed oſtenderent infirmitatem luminis naturalis in quæſtionibus pertinentibus ad Deum, ad mundi novitatem vel æternitatem, & ſimilia, eoſque ad pietatem dirigerent. Similiter ne permitterent fieri publicas diſputationes de hujuſmodi quæſtionibus, neque etiam de rebus Theologicis, quæ certè multum exiſtimationis perdunt apud vulgus: ſed privatim de his rebus fiant diſputationes, publicæ de aliis

quæ-

quæſtionibus Phyſicis. Idemque injungendum eſſet omnibus aliis Epiſcopis, maximè inſignium civitatum, in quibus hujus generis diſputationes fieri ſolent. In impreſſione etiam librorum eadem adhibenda eſſet diligentia, ſcribendumque principibus omnibus, ut caveant ne paſſim quivis libri in eorum ditione imprimantur. Dandaque eſſet hujus rei cura ordinariis. Et quoniam pueris in ludis ſolent nunc legi Colloquia Eraſmi, in quibus multa ſunt quæ rudes animos informant ad impietatem, ideo eorum lectio in ludis literariis prohibenda eſſet, & ſi quæ alia ſunt hujus ordinis.

POST hæc quæ ad inſtituendos miniſtros tuos in hac univerſalis Eccleſiæ cura, & in ejus deindé adminiſtratione ſpectare videntur, animadvertendum eſt in gratiis quæ fiunt à tua Beatudine præter priores abuſus, alios quoque abuſus introductos eſſe.

PRIMUS eſt in Fratribus ſeu Religioſis apoſtatis, qui poſt votum ſolemne à ſua Religione recedunt, impetrantque ne teneantur gerere habitum ſui ordinis, imo nec veſtigium habitus, ſed tantum veſtem honeſtam clericalem. Prætermittamus nunc de lucro. Jam enim diximus in principio, non licere ex uſu clavium, & poteſtatis à CHRISTO traditæ comparare ſibi lucrum ſed etiam ab hac gratia abſtinendum. Nam habitus eſt ſignum profeſſionis, unde nec ab Epiſcopo poteſt dimitti, cui tenentur hi apoſtatæ: ideo hæc gratia eis concedi non deberet, neque etiam cum ipſi receſſerint à voto quo Deo ſe obligarant, eis permittatur ut habeant beneficia, neque adminiſtrationes.

ALIUS abuſus in quæſtuariis ſancti Spirius, ſancti Antonii, aliiſque generis: qui decipiunt ruſticos & ſimplices, eoſque innumeris ſuperſtitionibus implicant: tollendos hos quæſtuarios cenſemus.

ABU-

ABUSUS alius in diſpenſatione cum conſtituto in ſacris ordinibus, ut poſſit uxorem ducere, hæc diſpenſatio non eſſet ulli danda niſi pro conſervatione populi cujuſpiam vel gentis, ubi eſſet publica cauſa graviſſima: præſertim his temporibus, in quibus urgent Lutherani hanc rem maximé.

ABUSUS in diſpenſatione in nuptiis inter conſanguineos ſeu affines: certe in ſecundo gradu non putamus faciendam eſſe, niſi ob publicam cauſam gravem. In aliis vero gradibus non niſi ob cauſam honeſtam & abſque pecunia, ut diximus, niſi jam prius conjuncti eſſent, ubi liceret pro abſolutione à peccato jam perpetrato imponi mulcta pecuniaria poſt abſolutionem, & deputari ad pios uſus, in quibus Sanctitas tua impenſas. Nam ſicut ubi non eſt peccatum in uſu clavium, nihil exigi poteſt pecuniæ: ita ubi abſolutio petitur à peccato, imponi mulcta pecuniaria poteſt & deputari ad pios uſus.

ABUSUS alius in abſolutione Simoniaci, proh dolor, quantum in Eccleſia Dei regnat hoc peſtilens vitium, adeò, ut quidam non vereantur Simoniam committere, deinde confeſtim petunt abſolutionem à pœna. Imò eam emunt, ſicque retinent beneficium quod emerunt. Non dicimus Sanctitatem tuam non poſſe pœnam illam, quæ eſt de jure poſitivo conſtituta, eis condonare: ſed quod nullo pacto debeat, ut tanto ſceleri reſiſtatur quo nullum perniciosius, nec magis ſcandaloſum.

LICENTIA etiam teſtandi clericis de bonis Eccleſiæ non eſſet danda, niſi pro cauſa urgenti: ne bona pauperum converterentur in privatas delicias & amplificationes domorum.

CONFESSIONALIA autem cum uſu altaris portatilis non eſſent facile danda, ſic enim vileſcunt Eccleſiaſticæ res & Sacramentum omnium præcipuum. Nec indulgentiæ item dandæ eſſent, niſi ſemel in

anno,

anno, in unaquaque inſignium civitatum. Commutatio etiam votorum neque ita facile facienda neque commutanda, præterquam in æque valens bonum.

CONSUEVERE etiam mutari voluntates ultimæ teſtatorum, qui ad pias cauſas legant quampiam pecuniæ ſummam, quam authoritate Sanctitas tuæ transferunt ad hæredem vel legatarium, ob prætenſam paupertatem, &c. idque ob lucrum. Certè niſi facta ſit magna mutatio in re familiari hæredis per obitum teſtatoris, ita quod veriſimile ſit teſtatorem ob eam mutationem mutaturum fuiſſe voluntatem, voluntates teſtatorum mutari impium eſt. De lucro jam toties diximus, quare putamus omnino abſtinendum.

OMNIBUS in ſumma explicatis, quæ pertinent ad univerſalis Eccleſiæ Pontificem quantum animo potuimus comprehendere, reſtat ut nonnulla dicamus, quæ pertinent ad

Romanum Epiſcopum. Hæc Romana civitas Eccleſia mater eſt & magiſtra aliarum Eccleſiarum: ideo maximé in ea vigere debet divinus cultus & morum honeſtas: ideo, beatiſſime Pater, ſcandalizantur omnes exteri qui ingrediuntur templum B. Petri, ubi ſacerdotes quidam ſordidi, ignari, induti paramentis, & veſtibus quibus nec in ſordidis ædibus honeſté uti poſſent, miſſas celebrant. Hoc magnum eſt omnibus ſcandalum, ideo injungendum eſt Reverendiſſimo Archipresbytero vel Reverendiſſimo Pœnitentiario, ut hæc curent & amoveant hoc ſcandalum: ſicque in aliis Eccleſiis.

IN hac etiam urbe meretrices ut matronæ incedunt per urbem ſeu mula vehuntur, quas aſſectantur de media die nobiles familiares Cardinalium clericique. Nulla in urbe vidimus hanc corruptionem, præterquam in hac omnium exemplari: habitant etiam inſignes ædes: corrigendus etiam hic turpis abuſus.

SUNT

SUNT etiam in hac urbe privatorum civium odia & inimicitiæ, quas componere & cives conciliare præcipue intereſt Epiſcopi: ideo per Cardinales quoſdam Romanos præſertim qui magis eſſent idonei omnes hæ inimicitiæ componendæ eſſent & civium animi conciliandi.

SUNT in hac urbe hoſpitalia, ſunt pupulli, ſunt viduæ. Harum cura maximè pertinet ad Epiſcopum & ad principem. Ideo Sanctitas tua per Cardinales viros probos poſſet etiam commodè hæc omnia curare.

HÆC ſunt, beatiſſime Pater, quæ in præſentia pro tenuitate ingenii noſtri colligenda eſſe duximus: & quæ nobis corrigenda viderentur. Tu vero pro tua bonitate & ſapientia omnia moderabere: nos certe ſi non rei magnitudini quæ noſtras vires longe ſuperat, conſcientiæ tamen noſtræ ſatisfecimus; non ſine maxima ſpe, ut ſub te principe videamus Eccleſiam Dei purgatam, formoſam ut colum-

bam, ſibi incordem in unum corpus conſentientem, cum æterna tui nominis memoria. Sumpſiſti tibi nomen Pauli, imitaberis ſperamus charitatem Pauli: electus fuit ille ut vas quod deferret nomen CHRISTI per gentes. Te vero ſperamus electum, ut nomen jam CHRISTI oblitum à gentibus & à nobis clericis, reſtituas in cordibus & in operibus noſtris, ægritudines ſanes, oves CHRISTI in unum ovile reducas, amoveaſque à nobis iram Dei & ultionem eam, quam meremur, jam paratam, cervicibus noſtris imminentem.

Caſpar Card. Contarenus.
Joh. Petrus Card. Theatinus.
Jacobus Card. Sadeletus.
Reginaldus Card. Anglicus.
Fredericus Archiepiſ. Solernitanus.
Hieronymus Archiepiſ. Brunduſinus.
Joh. Matthæus Epiſc. Veronenſis.
Gregorius abbas ſancti Georgii Venet.
Frater Thom. Magiſter ſacri palatii.

GASPARIS CONTARENI CARDINALIS,

Ad Paulum III. Pont. Max. de Poteſtate Pontificis in uſu clavium epiſtola.

BEATISSIME Pater equidem tot curis, & graviſſimis occupationibus, cum videam Sanctitatem tuam diſtineri: & non queat omnibus per ſe ſatisfacere; hominum noſtri ordinis officium eſſe duco, quoniam in partem hujus ſolicitudinis publicæ vocati ſumùs, ut quiſque noſtrum pro virili, eam, quam poteſt, opem, ferat Beatudini tuæ; præſertim his temporibus, quibus multò magis, quàm per multa ſecula retro NAVICULA PETRI fluctuat, ac undique oppugna-

tur. Innumera ferè tibi ſunt negotia obeunda; verùm horum maximum, non injuria quivis cenſuerit, hoc, QUOD AGGRESSUS ES REFORMATIONIS NEGOTIUM. Super quo, cum heſterna die, multa ultro, citroque dicta fuerint in conventu Reverendiſſimorum Cardinalium, & prudenter, & doctè; attamen, quoniam nonnulla incidit dubitatio, de his, quæ in principio ſtatim illorum capitulorum, quæ juſſu Sanctitatis tuæ confecimus, dicta fuere; AN LICEAT ROMANO PONTIFICI CHRISTI VICARIO; vel cuivis alteri, qui eſt particeps Poteſtatis clavium, aliquid ſibi ex uſu illius Poteſtatis comparare; meas partes eſſe duxi, non ex rivulis, ſed ex fontibus Theologorum, ac Philoſophorum (nam eorum, quæ ad hanc rem pertinent, multa utriſque communia ſunt) paucis, totius hujus rei principia, ſuper ea re, ſcriptis mandare, ac tibi legenda tradere, ex quibus perſpicue in-

intelliges, quibus fundamentis nitamur; & quid nam dicamus. Omnia tamen ſubjicio examinanda, & corrigenda Sanctitati tuæ, omnibuſque melius ſentientibus.

Verùm; ut ad rem deveniam, illud primò Beatiſſime Pater, eſt animadvertendum quod dicit D i o n y s i u s in libro de Divinis Nominibus. Quòd cap. 4.
B o n u m conſtat ex una, integráque cauſa, quæ omnia complectitur illa, quæ ad rem bonam etiam requiruntur. M a l u m verò contingit ex ſingulis defectibus. Sicuti Pulchritudo fit ex proportione membrorum omnium convenienti, ſimulque decentia coloris, & reliquorum omnium, quæ corporis ſunt, adjectis. Deformitas verò contingit ex ſingulis defectibus.

Huic illud eſt adjungendum. In actione quavis humana, ſeu morali eſſe & Naturam, ſive eſſentiam appellare maluerimus, actionis illius: & circunſtantias, quæ ſunt veluti accidentia quædam, quæ circunſtant

actionem. Natura actionis ſumitur ex objecto, circa quod eſt actio Circunſtantiæ verò multæ ſunt, inter quas eſt finis agentis, id eſt, id cujus gratia agens agit. Qui non ineſt actioni illi ex ſui natura; ſed quoniam agens, eam actionem dirigit in eum finem. Quamobrem ejuſdem naturæ, & ſpeciei actionis, poſſunt eſſe diverſi fines, ad quos, ſcilicet, agentes cauſæ eam actionem direxerint.

Ex his ſequitur. Quòd ſi actio bona futura ſit, neceſſe, ut & natura ſui, ſit bona, & etiam ut circunſtantiæ conveniant ei. Quòd ſi fuerit defectus in horum quopiam, actio illa, & ſi fuerit ſuapte natura bona, mala efficitur. Ut exempli cauſa. Si quis eleëmoſynam daret, ut facilius adulterium perpetraret, aut ut aliquem deciperet: actio hæc, eſt bona per ſuam naturam: efficitur tamen mala propter circunſtantias; quia fit gratia finis mali. Si verò actio quæpiam

ſua

ſua natura fuerit mala, & deformitatem contineat naturalem, nullis circumſtantiis quantumvis perfectis, & excellentibus, poteſt fieri bona. Nam BONUM contingit ex omnibus convenientibus. MALUM ex ſingulis defectibus.

His diſcuſſis facilis erit quæſtionis hujuſce ſolutio. Nam cum USUS POTESTATIS A CHRISTO TRADITÆ SIT USUS SPIRITUALIS POTESTATIS, cujus ipſe eſt dominus, nos autem miniſtri, utique gratis dari debet. Quòd ſi gratis non datur, ſed ob lucrum: utique ea actio ſuapte natura eſt mala. Eſt etenim circa materiam, & objectum minime ei conveniens. Quòd rationibus evidentiſſimis, ſumptis è Scriptura ſacra probatur.

Nam DONO SPIRITUS SANCTI ET REI SPIRITUALIS NULLUM QUANTUMVIS MAXIMUM TEMPORALE BONUM COMPARARI POTEST. Nos verò æquiparamus

mus BONUM ILLUD SPIRITUALE pecuniæ; pro qua id damus.

Præterea; Diſpenſator non poteſt vendere id, quod non ſuum eſt, ſed Domini. Neque etiam poteſt tranſgredi in diſpenſatione mandatum Domini. At Pontifex, & quilibet Epiſcopus eſt
1. Cor. cap. 4. diſpenſator myſteriorum DEI, ut inquit Paulus expreſſe. Sic exiſtimet nos homo ut miniſtros, & diſpenſatores myſteriorum Dei.

Item expreſſe CHRISTUS in Euan-
Matth. c. 10. gelio præcepit. GRATIS ACCEPISTIS, GRATIS DATE. Qui ergo ob lucrum dat, facit ſe Dominum BONORUM DEI, cum tamen ſit ſervus, & diſpenſator. Item tranſgreditur præceptum Domini, qui mandavit nobis, ut GRATIS DAREMUS SICUTI GRATIS ACCEPIMUS.

Hæc ergo actio, cum ex uſu clavium, & poteſtatis à CHRISTO traditæ, lucrum nobis comparamus nec gratis ea utimur, cum ex objecto tot deformitates contineat, ſua natura eſt

mala.

mala. Nunquam igitur bona fieri poteſt, ad quemcunque finem, quantumvis bonum ab agente dirigatur. Sive ad ſuſtinendum bellum contra Turcas, ſive ad redimendos captivos, vel quidvis aliud pium, illud lucrum, quod ſibi adſcivit utens ea poteſtate, dirigat. Quare Paulus dixit. NON FACIENDA MALA UT EVENIANT BONA. Hoc Ariſtoteles, omneſque Philoſophi, & Theologi dicunt. Rom. cap. 3. x. Eth. 2. cap.

Ut autem intelligatur, quid ſit, NON GRATIS DARE, paucis explicabo. Illud proculdubio non datur gratis, ſi pecunia enumeretur; ſi verò pecunia non enumeraretur, non datur. Quis dicere auſit dari quippiam gratis quod datur, ſi adſit pecunia: non datur, ſi pecunia deſit. Ubi tamen imponitur mulcta pro ſatisfactione peccati, poteſt imponi mulcta pecuniaria, IN PIOS USUS EXPENDENDA, ſi res, & perſonæ conditio videbitur id exigere. Sic etiam in ingreſſu monaſterii pauperis. Nam cum ingrediens mona-

monaſterium indigeat victum,& veſtitum à monaſterio ſibi præſtari, poſſet monaſterium quippiam accipere ob gravamen illud. Sed quòd Epiſcopus quiſpiam, aut quivis alius poſſit, ſi quis ab eo petierit (verbi gratia) diſpenſationem quampiam, & ob cauſam legitimam petat, quam noſcat Epiſcopus, dicere; Si dederis pecuniam, do diſpenſationem, ſi non dederis, non do. Utique puto Beatiſſimite Pater HANC CONCLUSIONEM ESSE IMPIAM ET ALIENAM AB AURIBUS CHRISTIANIS. Nam is proculdubio non gratis dat (quis enim ſecus dicere auſit, niſi qui ſenſu communi careat?) Chriſtus dicit
Matth. c. 10. in Euangelio. GRATIS DATE, & erit quiſpiam tam audax, & tam impius, ut audeat dicere; LICET TIBI NON GRATIS DARE? ABSIT BEATISSIME PATER, AB HAC SANCTISSIMA ECCLESIA ROMANA, QUÆ FUIT, ET EST MAGISTRA ALIARUM ECCLESIARUM TAM IMPIA DOCTRINA.

Neſcio quid nam fiat in COMPOSITIONIBUS. Sed ſi ita fit, ut ſupra diximus, corrigendum eſt. Vel ſi non corrigitur, ſaltem, NON EST FOEDANDA HUJUS SANCTÆ ROMANÆ ECCLESIÆ DOCTRINA HUJUSMODI POSITIONIBUS OBLIQUIS. Si mores ſunt quopiam pacto obliqui, doctrina tamen perſeveret recta. Neque velimus veritatem Dei noſtris moribus, & conſuetudinibus accommodare.

Pater Sanctiſſime ingreſſus es viam Chriſti, audacter age. Neque magno iſto tuo animo ullo pacto verearis, ſi ob correctionem hujus rei deſint tibi ob diſtractionem bonorum Eccleſiæ factam à tuis prædeceſſoribus viginti, aut triginta millia nummorum aureorum ad ſuſtinendam vitam Pontificis. Quin facillime multis modis reſarcire hæc poſſis cum immortali tua, tuorumque omnium laude, ac ſempiterna memoria. Univerſa Chriſtiana Reſpubl. ſummum gau-

gaudium capiet, te venerabitur, ut Deum alterum: Nullumque Pontificum poſt Beatiſſimum Petrum, tibi præferendum ducent, & noſtræ ætatis homines, & univerſa poſteritas. Hoc caſtigato, quod ad te pertinet, cætera omnia erunt facillima. Deus omnipotens diriget greſſus tuos & tuorum omnium. Familiæ tuæ Protector erit, & ſuper omnia bona ſua, conſti-
Luc. c. 12. tutet te, ut ipſe in Euangelio pollicetur ſervo fideli, quem conſtituit ſuper familiam ſuam. Dominus diu nobis ſervet Sanctitatem tuam incolumem.

FINIS.

GA-

GASPARIS CONTARENI CARDINALIS,

Ad Paulum III. Pont. Max. De Poteſtate Pontificis in compoſitionibus epiſtola.

BEATISSIME Pater, in pleriſque rebus ita uſu evenire ſolere ſæpenumero animadverti, ut nimio quodam animi affectu, & ſtudio, dum cupimus eis conſulere, & earum amplificationi ſtudemus, multum plerumque eis detrahamus & auctoritatis, & dignitatis; ac interdum nimio hoc ſtudio noſtro potius perniciem, & interitum imprudentes illis procuremus, quàm ullam opem, aut ullam majeſtatem. Præclariſſimis Philoſophorum omnium, itemque ſapientiſſi-

tiſſimis non tantum naturæ rerum, ſed etiam humanæ vitæ perſcrutator Ariſtoteles in Politicis præceptum nobis reliquit, admonuitque prudentiſſime. Multas earum legum, quæ populares videntur ſolere deſtruere popularium ſtatum: itemque plures conſtitutiones, quæ paucorum potentiæ favere videantur, ſolere perniciem adferre paucorum illorum dominationi. Idem mihi propemodum feciſſe videntur juriſperiti quidam: Qui dum præ omnibus operam dant, ut Auctoritatem, & Poteſtatem Pontificis amplificent, eò devenerunt, ut dum vana quædam, quid dicam vana? imò falſa; & quæ judicio Doctorum, & Proborum hominum, potius ſapiunt idololatriam, quàm pietatem ullam, adſtruere conantur, adverſariis hujus ſanctiſſimæ ſedis occaſionem dederunt, ut queant facile POPULO CHRISTIANO illudere, eique perſuadere nullam eſſe Romani Pontificis auctoritatem: eumque æquent quibuſcun-

cunque Epiſcopis. Quodque ſi humano quodam jure hanc obtinuerit Romanus Pontifex hucuſque auctoritatem, poſſe etiam in tot abuſibus, ea auctoritate privari. Hoc facile multis Populis perſuaſerunt, occaſionem nacti ab argumentis vanis illis, quibus nimio quodam affectu, dicti quidam juriſperiti ſtudent hanc Pontificis auctoritatem amplificare. Adeo, ut eorum quidam non vereantur dicere voluntatem PONTIFICIS REGULAM QUANDAM ESSE; qua ejus actiones dirigantur. Neque in jure poſitivo conſtituendo, aut abrogando, aut etiam diſpenſando Regulam quampiam Pontifici conſtitutam eſſe, præter ejus voluntatem. Adeò, ut omne hujuſmodi jus, arbitrarium eſſe, perſuadere nobis voluerint. Idcirco Pater Sanctiſſime, cum ſim vocatus in partem ſolicitudinis publicæ, debeamque pro virili Majeſtatem hujus SANCTISSIMÆ SEDIS tueri, decrevi paucis complecti ea, quæ mihi

mihi videntur facere ad horum errorem manifeſtandum.

Jam enim cum eſſem Laicus, incidiſſemque in locum, ubi oportebat Majeſtatem, & auctoritatem hujus SANCTISSIMÆ SEDIS tueri, non tantum verbis, & oratione id præſtiti, verùm etiam amico cuidam meo, viro graviſſimo, opuſculum quoddam conſcripſi: quo, quantum pro temporis anguſtia, & per negocia, quæ mihi obeunda tunc erant, ſatis perſpicue, ni fallor, oſtendi SUMMAM HANC PONTIFICIS AUCTORITATEM nullo humano jure conſtitutam fuiſſe, ſed à DEO OPTIMO, UNICOQUE EIUS FILIO, collatam fuiſſe Sanctiſſimo Petro, ejuſque ſucceſſoribus. Tu verò Beatiſſime pater, pro tua ſapientia, & in DEUM pietate imitaberis Majores noſtros ſanctiſſimos homines, qui in ſcripturis canonicis approbandis, quamvis multa opera extarunt, ex quibus facilius CHRISTIANA RELIGIO adſtrui poſſe vide-

videbatur; & quæ pro confirmanda, & augenda populi fide mirificé faciebant, nihilominus omnia ea, quæ non certiſſimis auctoribus conſtarent fuiſſe conſcripta, ut APOCRYPHA rejecerunt. Hæc etenim, ut inquit Auguſtinus, eſt rerum, quas oportet veriſſimas eſſe natura; ut ſi in quibuſdam, vel minimis falſum quippiam ineſſe deprehendantur, confeſtim omnem amittant auctoritatem, & majeſtatem. Sic tu in hac parte, in hac divina auctoritate, quæ tibi eſt tradita, A QUA UNIVERSA PENDET CHRISTIANI POPULI VITA ET GUBERNATIO, dabis operam, ſcio, ut nihil falſi, nihil, quod non PIETATI CHRISTIANÆ conveniat, deprehendi queat. Hac etenum ratione, cum maxime conſules CHRISTIANI POPULI GUBERNATIONI, tum præcipue Auctoritatem HUIUS SANCTISSIMÆ SEDIS tuebere. Memini me legiſſe apud Thomam Sanctiſſimum, & Do-

& Doctiſſimum Hominem, ubi eam quæſtionem tractat, quæ maxima ſemper fuit inter Philoſophos Peripateticos, & CHRISTIANOS, ſeu potius trium harum, quæ extant Religionum, cultores, de mundi, ſcilicet, Aeternitate, ſeu Novitate, in qua quidem doctiſſimi etiam Homines, non contenti ſolviſſe rationes, & argumenta illa apparentia: quibus mundi Æternitas probari videtur ab Ariſtotele, voluerunt ipſi rationes invenire, quibus econtra, adverſus Philoſophos probaretur Mundi Novitas. Quas cum admodum frivolas eſſe, vir hic Doctiſſimus comperiſſet, nos omnes admonet, ut abſtineamus ab hac provincia. Effici nanque, ut dum credimus prodeſſe rei, & DOGMATIBUS CHRISTIANIS, multum eis detrimenti adferamus. Verùm, cum pluribus ſapientiſſimo Pontifici, conatus fuerim oſtendere id, quod ipſe optime omnium intelligit, ad rem deveniam. Utarque dicendi genere,
quod

quod ſit illuſtre, quod rem explicet, nullo adhibito orationis fuco.

Illud primùm omnium conſtituere oportet, ſi hujus rei inveſtigatio recte ſit proceſſura, omnem cujuſque rationis & ordinis Gubernationem ſeu Regimen, maxime pertinere ad rationem, eſſéque rationis opus. Hinc videmus ita natura comparatum eſſe, ut quæque ratione pollent, natura etiam magis imperare & regere. Unde hominum genus omnibus aliis animantibus imperat, quæ rationis capaces minime exiſtunt. Inter homines verò Senes regunt, ac gubernant juniores. Sic viri fœminas. Sic in unoquóque, qui ſervat ordinem à natura inſtitutum, Ratio, ſenſui, & anima corpori imperat. Relinquo nunc differentiam eam, quæ eſt inter illud imperium, quo Dominus Servo imperat, & illud, quo Pater filiis, & Bonus Princeps hominibus liberis, ne longiùs digrediar ab inveſtigatione quæſtio-

nis propoſitæ: & quoniam omnibus puto compertiſſimum eſſe, regimen Pontificis eſſe maxime liberorum hominum regimen, ad eorúmque utilitatem & bonum maximè ſpectare; cum Dominus docuerit nos in
Joh. c. 10. Euangelio, Bonum Paſtorem ponere etiam animam ſuam pro ovibus ſuis. Cum igitur conſtet regimen eſſe opus rationis, utique exploratiſſimum etiam illud eſſe oportet poteſtatem omnem, ſeu potentiam appellare malueris, eſſe potentiam naturalem, ſeu rationis, id eſt, qua utimur cum ratione, quæ nimirum Ratio Practica eſt, ſeu Activa, quæque conſtituto fine certo, convenientibus fini mediis, & inſtrumentis, conatur eos, qui rectioni illi ſubduntur, ad præſtitutum finem, ſeu bonum perducere.

His hactenus diſcuſſis, nulli poteſt eſſe dubium, quin Auctoritas, & Poteſtas hæc Pontificis, ſit rationalis, ſeu rationis Potentia, à Deo

Optimo, Beatiſſimo Petro ejuſque ſucceſſoribus collata, qua tanquam Christi Vicarius & ejus ovium Paſtor, regat ſibi commiſſum gregem, ac dirigat ad æternam felicitatem divinámque vitam, quam nobis Christus meruit ſanguine fuſo; quo lavit nos à peccatis noſtris, & in filios, per regenerationem baptiſmatis in mortem ſuam adoptavit. Hæc Poteſtas eſt omnium maxima in terris, qua etiam inter homines nulla ſuperior.

Verùm ſuperius dictis, illud addendum eſt, quod Ariſtoteles dicit in nono libro Metaphyſices, ubi loquitur de potentia activa, quòd Potentia Activa naturalis differt à Potentia rationis, ſeu rationali, quoniam naturalis Potentia eſt determinata ad unum, potentia verò Rationalis eſt indeterminata. Imo eadem Potentia eſt contrariorum. Nam caliditate ignis non poteſt frigefacere, niſi per accidens, ſed calefacit tantum. Sic gra-

ve, gravitate deſcendit, & leve, aſcendit levitate. Et medicus arte medicinæ, quæ rationalis eſt potentia, poteſt & pharmacum, & venenum miſcere. Sic navis gubernator poteſt arte quam habet, peritia ſcilicet, qua utitur cum ratione, & in portum navem dirigere, & in ſcopulum impellere. Quamobrem, cum contraria ſimul effici non valeant, Potentia Rationalis non prodit in actum, ſcilicet, ut agat quippiam, niſi fuerit determinata ad unum quippiam per electionem. Electio igitur poteſtatem omnem rationalem determinat ad unum quodpiam, quod efficit. Electio verò omnis eſt voluntatis, quæ ob ſui imperfectionem eſt vertibilis in malum, ideoque, & bene eligit, & male. Bonam electionem facit virtus, & perfectio, malam verò electionem facit vitium, & imperfectio. Neque hoc, quòd male poſſit eligere voluntas, pertinet ad ejus potentiam, ſed ad impotentiam: quemadmodum

non

non eſt potentiæ corporis, quòd queat ægrotare, ſed impotentiæ, & imbecillitatis: ſic etiam non eſt potentiæ cruris, quòd poſſit claudicare. Quamobrem in Prædicamentis Ariſtoteles appellavit hujuſmodi qualitates naturales, non Potentias, ſed impotentias. Igitur eſt impotens voluntas, quatenus malum eligit, atque poteſt id eligere: at quamvis voce dicamus voluntatem poſſe malum eligere; re tamen, id poteſt ob impotentiam, non ob potentiam.

Hanc voluntatis impotentiam Philoſophi cognoſcentes, quærentéſque quonam pacto ea tolli poſſet, invenerunt VIRTUTES MORALES, quæ aſſuetudine bonorum operum comparantur, quibus veluti quibuſdam perfectionibus, naturæ vi ſuperadditis, ſi non tolli, ſaltem minui voluerunt hanc voluntatis Impotentiam. Qua de re Ariſtoteles inquit: Virtutis proprium eſſe, ac Studioſi Hominis, ut ſciens, bonum e- 2.eth.

 ligat,

ligat, & honeſti gratia inſuper, ut immobiliter id faciat. Ecce quam vim habeat virtus Moralis apud Philoſophos, ut ſcilicet, firmet, & ſtabilem voluntatem faciat, ne vertatur ad eligendum malum. Neque tamen propterea VIRTUS MORALIS REPUGNAT LIBERTATI ARBITRII. Non enim pertinet ad libertatem voluntatis, ut deficere queat, ſed ut proprio nixu, non alieno impulſu, quippiam agat, ſimulque ut ad præſtitutum bonum finem eligat ex multis viis, ac ductibus, inſtrumentiſve, quod voluerit. Et quòd à fine deviet, & erret, neque ad libertatem, neque ad potentiam referri debet voluntatis; quin potius ad impotentiam, & ſervitutem.

Chriſtiana verò doctrina, Beatiſſime Pater (cui quantopere conveniat Philoſophia Moralis, ex his, quæ dicemus, facile quivis judicare poterit; nec mirum, cùm & lumen naturale inditum animis noſtris, &

CHRI-

CHRISTIANUM LUMEN ab eodem ſunt Auctore, à Patre, ſcilicet, Luminum; Signatum, namque eſt, ut ait Propheta, ſuper nos Lumen Pſal.4. vultus tui domine) nos docuit hoc, quod Philoſophi viderunt, ablationem, ſcilicet, hujus impotentiæ voluntatis, fieri non poſſe virtutibus moralibus, aſſuetudine bonorum operum nobis comparatis; id, quod experientia etiam unumquemque, qui ſe ipſum decipere nolit, mirificé docuerit: ſed tantum per GRATIAM DEI, qua ſanamur ab hac ægritudine animi, impotentia illa, inquam, contracta per peccatum originale, à primo Parente in nos derivatum.

Nos item docuit hanc ægritudinem, & impotentiam, ſervitutem eſſe, qua ſervimus peccato. A qua ſervitute liberamur, & in libertatem aſſerimur PER GRATIAM DEI EX FIDE IN SANGUINE JESU CHRISTI: ſine qua non poſſumus diutius perſeverare, quin ruamus in peccatum, cui

ſervimus. Non tamen donec hanc mortalem vitam ducimus, ſumus ita ab hac ægritudine, atque impotentia liberati, ut nos etiam nolentes non ſtimulet, conſiſteréque interdum faciat, ne toto animi impetu feramur in Deum, bonorum omnium fontem. Hoc etenim, quamvis Christus nobis etiam meruit, nondum tamen id adepti ſumus, ſed in patria cœleſti erimus penitus liberi, ab hac ſervitute; ac plene liberi, peccare non poterimus. Hæc est Maxima Libertas, Maxima Omnium Potestas.

His addendum, ut tota hæc res, de qua eſt à nobis diſpuſatio inſtituta, illuſtrior fiat, quòd voluntas cujus eſt electio hæc bona, per Gratiam Dei, charitatem, cæteráſque virtutes, ideo bene eligit, quia non deficit à Regula Rationis, quæ pendet, & ab his, quæ lumine naturali nobis ſunt comperta, à Patre luminum animis hominum inſerta, & à Divina Lege

ge in ſacris Scripturis nobis tradita; & ab iis, quæ nos docet UNCTIO, ut ait Apoſtolus, in qua uncti ſumus, CHARITAS, ſcilicet, DEI, & PROXIMI diffuſa in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis. Hæ ſunt Regulæ, quibus BONA VOLUNTAS dirigitur, & à quibus non poſſe dimoveri, ſumma eſt libertas, ſumma potentia: Ad Ro. cap. 5.

His hactenus diſcuſſis quæ ſunt luce meridiana clariora, veniamus ad Pontificis poteſtatem. Supra diximus illam poteſtatem, cum Regiminis ſit, imo Summi Regiminis, eſſe poteſtatem Rationis, quæ cum non prodeat in actum, id eſt, non agat, niſi electione fuerit determinata; electio vero bona queat eſſe, & mala ob impotentiam, ſeu imperfectionem voluntatis hominum, utique hac poteſtate poterit bene, & male uti: bene ſi ſequatur Regulas illas, paulo ſupra enumeratas; male, ſi ab illis receſſerit. Quæ Pontificis poteſtas, ſicut optima eſt, &

Christiani Populi Salus, ſi Pontifex benè ea fuerit uſus; ita peſſima efficitur, ſi Pontifex ea malé utatur: non quia tunc non habeat poteſtatem illam, imo, quoniam habet. Ariſtoteles in Politicis inquit: Hominem eſſe optimum animalium, ſi fuerit rectè inſtitutus. Item eſſe peſſimum omnium, ſi fuerit malis moribus præditus. Adfert hujus rei rationem. Sæva namque eſt injuſtitia ferens arma; homo autem fert arma per innatam prudentiam. Ecce quàm clarè nobis rem noſtram explicat. Homo cum malè utitur prudentia, & peſſimum eſt animalium, carétne tunc potentia illa naturali prudentiæ? quinimo habet, idcircò eſt peſſimum. Sic Papa cùm male utitur poteſtate, an tunc caret? minimé: imo habet. Et ob eam rem eſt Christiano populo pernitioſus. Sæva eſt etenim Injuſtitia ferens arma: Pontifex autem fert arma per poteſtatem ipſi traditam. Res hæc tota

hactenus eſt clariſſima. Nunc videamus, quonam pacto, ex ignorantia eorum, quæ diximus, in diverſos quoſdam errores nonnulli, qui periti dici & haberi volunt, inciderunt. Nam cum non ſatis diſcernerent inter intellectum, & voluntatem, putarunt hanc Pontificis Auctoritatem, ad voluntatem ejus pertinere; ideóque in contrarios errores inciderunt. Nam horum nonnulli putarunt, cùm poteſtate ſua Pontifex quippiam mali agit, ut exempli cauſa, ſi excommunicat quempiam injuſtè, quòd excommunicatio illa nullius ſit ponderis, neque ullo pacto ſervanda. Rationem in promptu habent. Inquiunt enim: cùm hæc poteſtas divinitus ſit data Pontifici, Deus verò non cooperetur malo, ea excommunicatio injuſta non provenit à poteſtate divinitus Pontifici data; ideo nihili facienda. Unde ſicuti Virtute Nullus Male Uti Potest, quoniam Virtus eſt voluntatis perfectio, Cic.
 quæ

quæ utitur viribus aliis animæ, præſertim rationi ſubjectis, ideo nullus poteſt virtute male uti. Quemadmodum nullus poteſt perſpicacia viſus hallucinari, & obaudire ſubtilitate auditus, ita etiam exiſtimavere hi Pontificem, male uti non poſſe poteſtate ſibi à Deo collata; ac ſi poteſtas illa eſſet perfectio quædam voluntatis, ſicuti charitas, qua nemo poteſt male uti.

Alii contra, eodem fundamento nixi, quòd, ſcilicet, hæc poteſtas ſit voluntatis, arbitrati ſunt hanc poteſtatem eſſe voluntariam, ita quòd in conſtituendo jure poſitivo, & lege, in eo abrogando, in diſpenſando, etiam nullam aliam habeat regulam Pontifex, niſi voluntatem propriam. Sic juriſperiti quidam voluerunt id licere Pontifici, quod vult; quoniam nullam habeat regulam præter voluntatem ſui ipſius. Hæc etenim cenſuerunt eſſe Pontificiæ hujus ſummæ poteſtatis.

Hæc poſitio adeo eſt falſa, adeo

repu-

repugnans ſenſui communi, adeo eſt contraria DOCTRINÆ CHRISTIANÆ, adeo depravat UNIVERSI CHRISTIANI POPULI GUBERNATIONEM, ut nihil perniotioſius inveniri potuerit.

Nam per DEUM IMMORTALEM, nonne hæc poſitio idololatriam ſapit? Cui namque creaturæ hoc attribui poteſt, quòd actionum ſuarum voluntas ejus ſit Regula? An non hoc proprium eſt ſolius DEI, primi omnium rerum principii, à quo pendet univerſa omnium natura? Angeli in cœlo, Cherubin, Seraphin, Anima GLORIOSISSIMÆ VIRGINIS, Anima CHRISTI habéntne hoc, quòd ipſorum voluntas ſit Regula actionum ſuarum? Minime omnium. Confirmati utique ſunt, ne deficere valeant à DEI voluntate, quæ eſt omnium

quam animi virium pertinet, & ut adulentur Pontificibus, adeo abſurdam poſitionem non veriti ſunt in publicum prodere.

Amplius. Quis ſanæ mentis diceret bonam quampiam gubernationem poſſe conſtitui, in qua voluntas unius hominis ſit Regula illius Regiminis, quæ ſua natura, prona eſt ad malum, quæ innumeris animi adfectibus huc, illuc ducitur? O præclaram Ariſtotelis ſummi Philoſophi ſententiam in Politicis! Qui facit, inquit, hominem principem, non legem; facit principem hominem & feram, ob ferinas appetitiones, atque affectus hominum animis conjunctos.

Amplius. Quid magis contra legem Chriſti, quæ eſt lex libertatis, excogitari poteſt, quàm Chriſtianos ſubjectos eſſe, parereque debere Pontifici, cui tributum ſit à Chriſto ut pro arbitrio leges conſtituat, leges abroget, diſpenſet in legibus, habeat in his omnibus voluntatem ſuam pro

Regu-

Regula? Convenítne hujuſmodi Imperium, non dico Chriſtianis hominibus, qui adſciti ſunt in legem libertatis, ac proptereà, ut inquit Auguſtinus ſcribens Januario de Ritibus Eccleſiæ, quàm pauciſſimis exterioribus legibus adſtringendi ſunt; non dicam etiam liberis hominibus, & cuipiam gubernationi hominum liberorum, quales ſunt recta populorum atque approbata imperia, ſed cuinam Dominio in ſervos, quibus Domini imperant, ad ſui ipſorum utilitatem, quibuſque utuntur ut organis animatis, convenit hoc imperium, atque Dominium, ut pro voluntate eis imperet? Faceſſat, Deum Immortalem precor, à Chriſtianis hominibus hæc impia doctrina. Non igitur pro arbitrio conſtituat leges Pontifex: non pro arbitrio abroget: non pro arbitrio diſpenſet. Sed ſequatur Regulam

ad Bonum commune, quod eſt Maime divinum, ad Bonum tandem proximi cujúſque ſecundum Deum.

Nec putent hi Juriſperiti jus poſitivum eſſe jus arbitrarium, ſed dependere à jure Naturali; nihilque aliud eſſe jus poſitivum, quàm determinationem quandam Juris Naturalis, ſeu divinorum præceptorum ad tempora, ad locos, ad perſonas, ſtatúmque rerum, quæ prudenter conſiderata efficiunt, ut & conſtitui lex debeat, & in diverſis Provinciis leges etiam ſint conſtituendæ diverſæ, itémque pro mutatione temporis, & rerum ſtatu, leges debeant abrogari & immutari.

Similiter in diſpenſarione in legibus, voluntas non debet eſſe Regula, ſed qualitas illius perſonæ, Occaſio, Immutatio rerum, & temporum; quibus prudenter conſideratis ratione illa naturali, DEI Gratia, charitate, quæ maxima eſſe debent in animo

Pon-

Pontificis, Pontifex recte diſpenſat in lege ſcripta. Sic Ariſtoteles inquit in Ethicis: Quòd Æquum Naturale eſt melius juſto legitimo, & quòd ut in paucioribus facit contra juſtum legitimum, illudque corrigit, hoc eſt jus poſitivum. Hæc eſt ejus natura, non autem eſt Jus Voluntarium, ut perhibent hi juriſperiti, qui ita ſentiunt, quoniam radices veræ Doctrinæ & Chriſtianæ, & Philoſophiæ ignorant.

Pater Beatiſſime, Tu, qui Doctrina excellis, & rerum experientia, naturalique prudentia plurimum vales, perpende, an ex hac Doctrina, temere Luterani anſam ſumpſerint componendi libros illos ſuos de Captivitate Babylonica. Nam, per Deum immortalem, quæ major captivitas, & ſervitus induci potuiſſet Chriſtiano Populo, quàm hæc, quam pro-

aciem præclariſſimi ingenii ſui. Si quiſpiam Infidelibus hanc doctrinam prædicaret, ſecundum Religionem à Chriſto nobis traditam, ita Chriſtianum Populum gubernari unius Pontificis gubernatione, ut non tantum, non habeat ſuperiorem Poteſtatem in terris (hoc enim rationi conſonum eſſe, non eſſet difficile probare) ſed nec teneatur ulli Regulæ, præterquam ipſius voluntati: nonne confeſtim riderent, putaréntque hoc regimen Chriſtiani populi eſſe omnium peſſimum?

Nolimus ergo excuſare avaritiam noſtram, noſtram ambitionem, cœteráſque pravas actiones noſtras prodendo falſam doctrinam, quæ ſit accommodata appetitionibus noſtris. Prohibet Propheta, excuſationes in peccatis, quæ faciunt ne ingenuè fateamur peccata noſtra, Deúmque precatur dicens: Ne declines cor meum in verba malitiæ, ad excuſandas excuſationes in peccatis. Et nos

Pſalm. 140.

volu-

volumus non tantum verbis excuſare peccata noſtra, ſed Doctrinam in medium adferre, qua tecti, dicamus jure Malum, Bonum; & Bonum, Malum, non veriti Prophetam Eſaiam, imo Dominum per Prophetam dicentem: Væ his qui dicunt Bonum, Malum; & Malum Bonum. c.24

Ut paucis ergo totam hanc rem claudamus. Habes, Beatiſſime Pater, ſummam à Chriſto poteſtatem in gubernando Chriſtiano populo. Hæc potentia rationis eſt. Det operam Sanctitas tua, ut habeat ſummam illam, quantum fieri poteſt, potentiam, & libertatem voluntatis, ut ſcilicet, per divinam gratiam, tuúmque nixum, non recedas à Regula, ut ſupra diximus, neque te vertas ad impotentiam voluntatis, quæ malum eligit; & ad ſervitutem, quæ ſervit peccato. Hæc

mus, tunc maxime liber, & totius Reipublicæ Christianæ vita: & ſic Te moderante, & gubernante cœleſte quoddam in terris vivendi genus exprimet.

LAUS DEO OMNIPOTENTI.